

Inhoud

Woord vooraf 7

Inleiding 9

DEEL I – HET VOLK

- 1 Het volk, de natie en de democratie in de negentiende eeuw 21
- 2 De verzuilde massademocratie na 1917 37
- 3 De ‘hardwerkende Nederlander’ in een pluriforme samenleving 52

DEEL II – DE INSTITUTIES IN DE ELECTORALE PIJLER

- 4 Democratie en verkiezingen: een ongemakkelijke maar onvermijdelijke combinatie 69
 - 4.1 Het fundament van 1917 69
 - 4.2 Een aristocratisch element in de democratie 77
 - 4.3 Kritiek op democratische interpretatie van de ‘volkswil’ 81
- 5 Politieke partijen: de organisatie van pluriformiteit 103
 - 5.1 Het ontstaan van politieke partijen 104
 - 5.2 De vroege kritiek: Ostrogorski en Michels 109
 - 5.3 Een gouden tijdperk van politieke partijen? 117
 - 5.4 Het is (opnieuw) de schuld van de partij! 125
- 6 Regering en parlement: doorzettende gouvernementalisering 136
 - 6.1 Het Nederlandse ‘parlementaire stelsel’ en de trias politica 137
 - 6.2 Politieke partijen, het parlementair stelsel en het ‘dualisme’ 145
 - 6.3 Gouvernementalisering: de steeds verder toenemende dominantie van regeren 154
 - 6.4 De terugtred van de wetgever 161

DEEL III – DE INSTITUTIES IN DE NIET-ELECTORALE PIJLER

- 7 De rechterlijke macht en de politiek 169
 - 7.1 Opnieuw de trias: de plaats van de rechterlijke macht in de staat 170
 - 7.2 De Bataafs-Franse basis van de Nederlandse rechtspraak 178
 - 7.3 De lange periode van afstand tussen politiek en rechters in de negentiende en twintigste eeuw 183
 - 7.4 De politieke rol van de rechter 192
- 8 Technocratie: over bureaucratie, Europa en de centrale banken 205
 - 8.1 De politiek en de experts 206
 - 8.2 Het woud der onafhankelijken 214
 - 8.3 Europa en onafhankelijke autoriteiten 224
 - 8.4 De centrale banken 232
- 9 De samenleving: de polder en de burger 242
 - 9.1 ‘Akkoorden-democratie’ als poldermodel 2.0 243
 - 9.2 Burgers en de doe-democratie 257

DEEL IV – CONCLUSIE

- 10 Twee pijlers en het wankele evenwicht in de democratische rechtsstaat 271
 - 10.1 ‘Regeren door het volk’: ontwikkelingen in de electorale pijler 271
 - 10.2 ‘Regeren voor het volk’: ontwikkelingen in de niet-electorale pijler 284
 - 10.3 Slot: de dreiging van ont-democratisering 294
- Geraadpleegde literatuur 299
- Personenregister 335